МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра спеціальної освіти

Укладач Ляшко В.В.

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ “СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА” З ПЕДАГОГІЧНОЮ ДЕОНТОЛОГІЄЮ

Методичні вказівки і рекомендації

з освітньої компоненти “Вступ до спеціальності “Спеціальна освіта” з педагогічною деонтологією” для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А6 Спеціальна освіта, спеціалізації А6.01 Логопедія та А6.02 Корекційна психопедагогіка

Івано-Франківськ, 2026

УДК 376.01:174
ВВ4

Рекомендовано
вченою радою Херсонського державного університету
(протокол від _23.03._ 2026_ № _12__)

Ляшко В.В. кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри спеціальної освіти Херсонського державного університету

Рецензенти:

Ласточкіна Олена Володимирівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в.о. завідувача кафедри логопедії Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Галущенко Вікторія Іванівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти і реабілітації ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського"

Ляшко В.В. Вступ до спеціальності "Спеціальна освіта" з педагогічною деонтологією: метод.вказівки і рекомендації. Івано-Франківськ, 2026. 72 с.

У посібнику подано методичні вказівки і рекомендації щодо організації та виконання різних видів навчальної діяльності з обов'язкової освітньої компоненти циклу професійної підготовки «Вступ до спеціальності "Спеціальна освіта"з педагогічною деонтологією». Видання містить дидактичні матеріали для проведення семінарських і практичних занять, перелік питань до модульного контролю та підсумкового заліку, глосарій основних термінів, а також список базової й додаткової літератури та інтернет-ресурсів.

Рекомендовано здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А6 Спеціальна освіта спеціалізації А6.01 Логопедія та А6.02 Корекційна психопедагогіка для оптимізації підготовки до практичних занять та самостійної роботи з освітньої компоненти.

УДК 376.01:174
© Ляшко В.В., 2026

ЗМІСТ

1.Пояснювальна записка.....4
2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти та програма курсу 7
3. Методичні рекомендації для проведення практичних занять та самостійної роботи.....12
Модуль 1. ***Спеціальна освіта як галузь педагогічної науки та професійної діяльності*****.....12**
Практична робота 1. Тема: *Спеціальна освіта як професійна галузь: напрями діяльності та сфери застосування*.....12
Практична робота 2. Тема: *Етапи становлення спеціальної освіти та формування її науково-понятійної бази*.....15
Практична робота 3. Тема: *Професійні напрями й спеціалізації у системі спеціальної освіти: сучасний вимір*.....18
Практична робота 4. Тема: *Організація спеціальної та інклюзивної освіти в Україні: структура, рівні, нормативні засади*.....20
Практична робота 5. Тема: *Професійні ролі фахівця спеціальної освіти: функціональні обов'язки, права та відповідальність*.....24
Модуль 2. ***Професійна етика фахівця спеціальної освіти*****.....29**
Практична робота 6. Тема: *Морально-етичні засади професійної діяльності фахівця спеціальної освіти*.....29
Практична робота 7. Тема: *Деонтологічні вимоги та етичні стандарти професійної поведінки спеціального педагога*.....33
Практична робота 8. Тема: *Професійна етика у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: принципи та практичні ситуації*.....36
Практична робота 9. Тема: *Етичні аспекти партнерської взаємодії фахівця спеціальної освіти з батьками та командою супроводу*.....39
Практична робота 10. Тема: *Професійні виклики, ризики та відповідальність фахівця спеціальної освіти в етичному вимірі*.....42
Тематика самостійної роботи здобувачів**.....48**
Тематика рефератів**.....49**
4. Рекомендації щодо використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі.....52
5. Методичні матеріали з дисципліни.....54
Питання для підготовки до заліку.....54
Глосарій основних термінів.....56
Критерії оцінювання виконання практичних завдань, самостійної роботи, у формі заліку.....61
Сучасні онлайн-курси та навчальні платформи з освтньої компоненти.....64
6. Список рекомендованої літератури.....65

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення обов'язкової освітньої компоненти циклу професійної підготовки "Вступ до спеціальності "Спеціальна освіта" з педагогічною деонтологією" розроблена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю А6 Спеціальна освіта (спеціалізації А6.01 «Логопедія», А6.02 «Корекційна психопедагогіка»).

Навчальна дисципліна спрямована на формування у майбутніх фахівців цілісного уявлення про професійну діяльність у сфері спеціальної освіти, її соціальне значення, нормативно-правові засади, а також морально-етичні принципи педагогічної взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми родинами та міждисциплінарними командами супроводу.

Предметом вивчення курсу є система професійних цінностей, норм і правил педагогічної деонтології у спеціальній освіті, а також особливості реалізації етичних принципів у корекційно-освітньому процесі. У межах дисципліни розглядаються питання професійної відповідальності, педагогічної етики, гуманістичних засад взаємодії, збереження психологічного благополуччя всіх учасників освітнього процесу та попередження професійних деформацій.

Курс забезпечує засвоєння теоретичних основ спеціальної освіти, сприяє усвідомленню ролі фахівця-дефектолога в сучасному освітньому просторі, формуванню професійної ідентичності, етичної культури та готовності до здійснення педагогічної діяльності відповідно до принципів гуманізму, толерантності й педагогічної відповідальності.

Мета навчальної дисципліни Метою навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності з педагогічною деонтологією» є формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про зміст, завдання, напрями та соціальну значущість професійної діяльності фахівців спеціальної освіти, а також розвиток професійно-етичних орієнтирів, деонтологічної культури й усвідомлення відповідальності за дотримання етичних норм у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми родинами.

Завдання навчальної дисципліни

Відповідно до поставленої мети основними *завданнями курсу* "Вступ до спеціальності "Спеціальна освіта" з педагогічною деонтологією" є:

- Ознайомлення здобувачів освіти з особливостями професії фахівця спеціальної освіти, її історією, сучасними напрямами розвитку, міждисциплінарними зв'язками та місцем у системі освіти й соціальної підтримки.

- Формування базових знань про категоріальний апарат спеціальної освіти, основні напрями корекційно-педагогічної діяльності, види порушень психофізичного розвитку та особливості роботи з дітьми з ООП.

- Розкриття сутності педагогічної деонтології як складової професійної культури педагога, ознайомлення з принципами, нормами та етичними стандартами професійної діяльності у сфері спеціальної освіти.

- Формування у здобувачів навичок етичної взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми батьками, колегами та представниками міждисциплінарної команди супроводу.

- Розвиток професійної рефлексії та відповідального ставлення до майбутньої діяльності, усвідомлення морально-етичних аспектів професійного вибору та ролі фахівця спеціальної освіти в забезпеченні прав дитини.

- Сприяння формуванню професійної ідентичності здобувачів, мотивації до навчання, саморозвитку та дотримання принципів гуманізму, толерантності й педагогічної етики.

Програмні компетентності та результати навчання

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні та фахові компетентності:

- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

- Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

- Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

Програмні результати навчання:

ПРН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

ПРН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

Схема курсу

Тема	Форма навчального заняття, кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Спеціальна освіта як галузь педагогічної науки та професійної діяльності			
Тема 1.1. Спеціальна освіта як галузь педагогічної науки та професійної діяльності	2	2	8
Тема 1.2. Історичні та соціокультурні засади розвитку спеціальної освіти. Категоріальний апарат спеціальної освіти	2	2	8
Тема 1.3. Основні напрями спеціальної освіти та професійні спеціалізації	2	2	8
Тема 1.4. Система спеціальної освіти в Україні.	2	2	8
Тема 1.5.Професійна діяльність фахівця спеціальної освіти. Функціональні обов'язки і права фахівця	2	2	8
	10	10	40
Змістовий модуль 2. Професійна етика фахівця спеціальної освіти			
Тема 2.1. Професійна етика фахівця спеціальної освіти	2	2	8
Тема 2.2. Педагогічна деонтологія в системі професійної підготовки фахівців спеціальної освіти	2	2	8
Тема 2.3. Етичні та деонтологічні аспекти взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами	2	2	8
Тема 2.4. Етичні засади професійної взаємодії з батьками та міждисциплінарною командою	2	2	8
Тема 2.5.Професійні ризики та деонтологічна відповідальність фахівця спеціальної освіти	2	2	8
	10	10	40
Разом 4 кредити/120 годин	**20 годин**	**20 годин**	**80 годин**

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти та програма курсу

Змістове наповнення курсу		
Тема лекції	***Тема практичного/семінарського заняття***	***Тематика самостійної роботи***
Змістовий модуль 1. Спеціальна освіта як галузь педагогічної науки та професійної діяльності		
1. Спеціальна освіта як галузь педагогічної науки та професійної діяльності	Спеціальна освіта як професійна галузь: напрями діяльності та сфери застосування	Спеціальна освіта як сфера професійної діяльності - Опрацювати наукові визначення поняття *«спеціальна освіта»* та порівняти їх. - Визначити основні завдання спеціальної освіти на сучасному етапі. - Підготувати коротке есе «Мотивація вибору професії фахівця спеціальної освіти».
2. Історичні та соціокультурні засади розвитку спеціальної освіти. Категоріальний апарат спеціальної освіти	Етапи становлення спеціальної освіти та формування її науково-понятійної бази	Історичні та соціокультурні засади розвитку спеціальної освіти - Проаналізувати основні етапи становлення спеціальної освіти в Україні. -Охарактеризувати вплив соціокультурних факторів на розвиток допомоги дітям з ООП. - Підготувати хронологічну таблицю розвитку спеціальної освіти.
3. Основні напрями спеціальної освіти та професійні спеціалізації	Професійні напрями й спеціалізації у системі спеціальної освіти: сучасний вимір	Категоріальний апарат спеціальної освіти - Скласти словник ключових термінів спеціальної освіти (10–15 понять). - Пояснити відмінності між поняттями «інвалідність», «особливі освітні потреби», «порушення розвитку». - Проілюструвати прикладами використання термінів у професійній діяльності.
4. Система спеціальної освіти в Україні.	Організація спеціальної та інклюзивної освіти в Україні: структура, рівні, нормативні засади	Основні напрями та спеціалізації у спеціальній освіті-Охарактеризувати основні спеціалізації фахівців спеціальної освіти. - Визначити сфери професійної діяльності корекційного педагога. - Підготувати порівняльну таблицю спеціалізацій (функції, компетентності).
5.Професійна діяльність фахівця спеціальної освіти. Функціональні обов'язки і права фахівця	Професійні ролі фахівця спеціальної освіти: функціональні обов'язки, права та відповідальність	Система спеціальної та інклюзивної освіти в Україні - Проаналізувати нормативно-правові документи у сфері спеціальної та інклюзивної освіти. -Охарактеризувати типи закладів спеціальної та інклюзивної освіти. - Підготувати презентацію «Інклюзивна освіта в Україні: можливості та виклики».
10	***10***	***40***
Змістовий модуль 2. Професійна етика фахівця спеціальної освіти		
6. Професійна етика фахівця спеціальної освіти	Морально-етичні засади професійної діяльності фахівця спеціальної	Професійна діяльність фахівця спеціальної освіти - Описати функціональні обов'язки фахівця спеціальної освіти.

	освіти	- Проаналізувати професійні права та відповідальність спеціаліста. - Скласти модель професійної компетентності фахівця спеціальної освіти.
7. Педагогічна деонтологія в системі професійної підготовки фахівців спеціальної освіти	Деонтологічні вимоги та етичні стандарти професійної поведінки спеціального педагога	Професійна етика фахівця спеціальної освіти - Розкрити сутність поняття *«професійна етика педагога»*. - Проаналізувати етичні принципи діяльності фахівця спеціальної освіти. - Навести приклади етичних дилем у професійній практиці.
8. Етичні та деонтологічні аспекти взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами	Професійна етика у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: принципи та практичні ситуації	Педагогічна деонтологія та деонтологічні норми професійної поведінки -Охарактеризувати педагогічну деонтологію як складову професійної культури. - Визначити основні деонтологічні норми у роботі з дітьми з ООП. - Підготувати письмовий аналіз порушення деонтологічних норм у змодельованій ситуації.
9. Етичні засади професійної взаємодії з батьками та міждисциплінарною командою	Етичні аспекти партнерської взаємодії фахівця спеціальної освіти з батьками та командою супроводу	Етичні та деонтологічні аспекти взаємодії з дітьми з ООП - Проаналізувати принципи гуманістичного підходу у роботі з дітьми з ООП. -Охарактеризувати особливості професійної дистанції та емпатії. - Підготувати кейс прикладу етичної взаємодії з дитиною з ООП.
10. Професійні ризики та деонтологічна відповідальність фахівця спеціальної освіти	Професійні виклики, ризики та відповідальність фахівця спеціальної освіти в етичному вимірі	Професійні ризики та деонтологічна відповідальність фахівця спеціальної освіти. - Охарактеризувати основні професійні ризики діяльності фахівця спеціальної освіти. - Проаналізувати поняття професійної та деонтологічної відповідальності. - Підготувати рекомендації щодо профілактики професійного вигорання.
10	***10***	***40***
20 годин	**20 годин**	**80 годин**

Змістовий модуль 1. *Спеціальна освіта як галузь педагогічної науки та професійної діяльності*

Лекція 1. Спеціальна освіта як галузь педагогічної науки та професійної діяльності.

У лекції розкривається зміст спеціальної освіти як самостійної галузі педагогічної науки та сфери професійної діяльності. Висвітлюються мета, завдання, принципи спеціальної освіти, її місце в системі освітніх наук, а

також роль фахівця спеціальної освіти у забезпеченні навчання, виховання та соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

Лекція 2. Історичні та соціокультурні засади розвитку спеціальної освіти. Категоріальний апарат спеціальної освіти. Лекція присвячена аналізу етапів становлення та розвитку спеціальної освіти в історичному й соціокультурному контексті. Розглядаються зміни суспільного ставлення до осіб з порушеннями розвитку, еволюція моделей допомоги та освіти, а також основні поняття й терміни спеціальної освіти, що формують її науково-теоретичну базу.

Лекція 3. Основні напрями спеціальної освіти та професійні спеціалізації. У лекції окреслюються провідні напрями спеціальної освіти відповідно до нозологій та освітніх потреб здобувачів освіти. Характеризуються професійні спеціалізації фахівців спеціальної освіти (логопедія, олігофренопедагогіка, корекційна психопедагогіка тощо), їх зміст, сфери діяльності та перспективи професійного розвитку.

Лекція 4. Система спеціальної освіти в Україні.

Лекція розкриває структуру та особливості функціонування системи спеціальної освіти в Україні. Аналізуються типи закладів спеціальної та інклюзивної освіти, нормативно-правові засади їх діяльності, роль міждисциплінарної взаємодії та сучасні тенденції розвитку в умовах освітніх реформ.

Лекція 5. Професійна діяльність фахівця спеціальної освіти. Функціональні обов’язки і права фахівця.

У лекції висвітлюється зміст професійної діяльності фахівця спеціальної освіти, його основні функції, посадові обов’язки та професійні права. Розглядаються етичні та деонтологічні аспекти роботи, відповідальність фахівця, особливості взаємодії з дітьми з ООП, їхніми батьками та членами міждисциплінарної команди.

Змістовий модуль 2. *Професійна етика фахівця спеціальної освіти*

Лекція 6. Професійна етика фахівця спеціальної освіти.

Лекція присвячена розкриттю сутності професійної етики як складової фахової компетентності спеціаліста спеціальної освіти. Розглядаються моральні цінності, етичні принципи та норми професійної поведінки, що регулюють діяльність фахівця у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми родинами та колегами.

Лекція 7. Педагогічна деонтологія в системі професійної підготовки фахівців спеціальної освіти.

У лекції висвітлюється педагогічна деонтологія як науково-практична основа професійної підготовки фахівців спеціальної освіти. Аналізуються деонтологічні принципи, норми та вимоги до професійної діяльності, а також їх значення для формування відповідального, гуманістично орієнтованого ставлення до суб'єктів освітнього процесу.

Лекція 8. Етичні та деонтологічні аспекти взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами.

Лекція спрямована на розкриття етичних і деонтологічних засад професійної взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами. Розглядаються питання дотримання прав дитини, поваги до її гідності, індивідуальності та безпеки, а також особливості професійної відповідальності фахівця в корекційно-розвивальному процесі.

Лекція 9. Етичні засади професійної взаємодії з батьками та міждисциплінарною командою.

У лекції аналізуються етичні принципи та норми співпраці фахівця спеціальної освіти з батьками (законними представниками) дітей з ООП і членами міждисциплінарної команди. Висвітлюються питання партнерської взаємодії, професійної комунікації, конфіденційності, відповідальності та запобігання професійним конфліктам

Лекція 10. Професійні ризики та деонтологічна відповідальність фахівця спеціальної освіти.

Лекція присвячена аналізу професійних ризиків у діяльності фахівця

спеціальної освіти, зокрема емоційного вигорання, професійних деформацій та етичних помилок. Розглядаються питання деонтологічної відповідальності, дотримання професійних стандартів, а також шляхи профілактики порушень етичних норм і збереження професійної стійкості.

Основні методичні матеріали курсу, необхідні для досягнення мети опанування зазначеної освітньої компоненти, розміщені на сайті KSU Online за покликанням:https://ksuonline.kspu.edu/course/view.php?id=2872

Форма підсумкового контролю успішності навчання залік. Засоби діагностики успішності навчання усний, підсумковий тест. Оцінювання здобувача на заліку проводиться відповідно до Положення про «Порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті» [54].

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1. Спеціальна освіта як галузь педагогічної науки та професійної діяльності

Практичне заняття №1

Тема: ***Спеціальна освіта як професійна галузь: напрями діяльності та сфери застосування.***

Мета заняття: Сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про спеціальну освіту як окрему професійну галузь педагогічної діяльності; ознайомити з основними напрямами професійної діяльності фахівців спеціальної освіти та сферами їх практичного застосування; сприяти усвідомленню соціальної значущості обраної професії.

Завдання заняття:

- розкрити зміст поняття *«спеціальна освіта як професійна галузь»*;

- охарактеризувати основні напрями діяльності фахівців спеціальної освіти;

- визначити сфери професійної реалізації корекційного педагога;

- проаналізувати роль фахівця спеціальної освіти в сучасному освітньому просторі;

- сформувати первинні навички професійної самоідентифікації.

Список рекомендованої літератури:
Основна: *1, 4, 6, 9*
Додаткова: *14, 15, 17*
Електронні ресурси: *33, 35, 36.*

Теоретичний кейс

Спеціальна освіта є галуззю педагогічної науки і практики, спрямованою на навчання, виховання, корекцію та соціалізацію осіб з особливими освітніми потребами. Вона охоплює систему спеціальних, інклюзивних та

реабілітаційних заходів, які забезпечують розвиток дитини з урахуванням її індивідуальних можливостей та потреб.

Основними напрямами діяльності фахівців спеціальної освіти є:

- корекційно-розвивальна робота;

- навчально-виховна діяльність;

- консультативно-просвітницька робота з батьками;

- діагностична та моніторингова діяльність;

міждисциплінарна взаємодія з іншими спеціалістами.

Сферами професійного застосування спеціальної освіти є спеціальні та інклюзивні заклади освіти, реабілітаційні центри, заклади соціального захисту, медико-психолого-педагогічні служби, громадські та благодійні організації.

Питання для обговорення:

1. Чому спеціальну освіту можна вважати самостійною професійною галуззю?

2. Які напрями діяльності фахівця спеціальної освіти є пріоритетними на сучасному етапі?

3. Як змінюється роль спеціального педагога в умовах розвитку інклюзивної освіти?

4. Які професійні якості є найбільш важливими для фахівця спеціальної освіти?

5. У яких сферах, окрім закладів освіти, можливе професійне самореалізування корекційного педагога?

Підготуйте доповідь (3-5 хв.) на тему:

1. Що таке спеціальна освіта, її місце у системі освіти, чому вона важлива в сучасному суспільстві.

2. Хто такий фахівець спеціальної освіти: основні завдання і роль у роботі з дітьми.

3. З ким працює спеціальний педагог: категорії дітей з особливими освітніми потребами.

4. Де може працювати фахівець спеціальної освіти після завершення навчання.

5. Основні напрями роботи спеціального педагога в освітньому закладі.

6. Як спеціальний педагог допомагає дитині з особливими освітніми потребами.

7. Які якості потрібні майбутньому фахівцю спеціальної освіти.

8. Труднощі та виклики в роботі спеціального педагога (простими словами).

9. Чому я обрав(ла) спеціальну освіту: особисті мотиви та очікування від професії.

Практичний кейс

Завдання 1. Складіть схему або таблицю «Напрями діяльності фахівця спеціальної освіти», коротко охарактеризувавши кожен напрям. Презентуйте на занятті.

Завдання 2. Проаналізуйте змодельовану ситуацію:

Фахівець спеціальної освіти працює з дитиною з ООП в інклюзивному класі. Визначте, які напрями його професійної діяльності реалізуються в цій ситуації та з ким він взаємодіє.

Завдання 3. Підготуйте коротке письмове повідомлення (0,5–1 сторінка) на тему: *«Моя майбутня професійна роль у системі спеціальної освіти»*. Зробіть презентацію.

Рефлексія

Дайте відповіді на запитання:

1. Які нові знання про спеціальну освіту як професійну галузь ви отримали?

2. Який напрям професійної діяльності викликав у вас найбільший інтерес і чому?

3. Які труднощі, на вашу думку, можуть виникати у професійній діяльності фахівця спеціальної освіти?

4. Наскільки обрана спеціальність відповідає вашим особистісним якостям та професійним очікуванням?

Форма звітності:
- письмові відповіді на практичні завдання;
- заповнена таблиця;
- усна участь в обговоренні або міні-доповідь.

Практичне заняття № 2

Тема: ***Етапи становлення спеціальної освіти та формування її науково-понятійної бази.***

Мета заняття: Сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про основні етапи розвитку спеціальної освіти як галузі педагогічної науки та практики, а також про процес становлення її науково-понятійного апарату.

Завдання заняття:

- Ознайомитися з ключовими історичними етапами розвитку спеціальної освіти.

- Визначити основні соціальні, культурні та наукові чинники, що впливали на становлення спеціальної освіти.

- Проаналізувати процес формування базових понять і термінів спеціальної освіти.

- Розвивати навички аналізу, порівняння та узагальнення історико-педагогічного матеріалу.

- Сприяти формуванню професійного світогляду майбутніх фахівців спеціальної освіти.

Список рекомендованої літератури:
Основна: *1, 2, 3, 5*
Додаткова: *16, 17, 18*
Електронні ресурси: *31, 32, 35*

Теоретичний кейс

Спеціальна освіта формувалася як відповідь суспільства на потребу навчання та виховання осіб з порушеннями психофізичного розвитку. Її

становлення пройшло кілька етапів: від благодійної опіки та ізоляції осіб з інвалідністю до науково обґрунтованої системи навчання, корекції та соціальної інтеграції.

У процесі розвитку спеціальної освіти поступово формувався її понятійний апарат: поняття «дефект», «порушення розвитку», «корекція», «реабілітація», «особливі освітні потреби», «інклюзія» тощо. Сучасний етап характеризується гуманістичним підходом, орієнтацією на права людини та міждисциплінарність.

Питання для обговорення:

1. Які історичні передумови зумовили виникнення спеціальної освіти?
2. Чим відрізнялися підходи до навчання дітей з порушеннями розвитку в різні історичні періоди?
3. Як змінювалося ставлення суспільства до осіб з особливими освітніми потребами?
4. Яке значення має науково-понятійний апарат для розвитку спеціальної освіти?
5. Чому сучасна спеціальна освіта ґрунтується на принципах гуманізму та інклюзії?

Підготуйте доповідь (3-5 хв.) на тему:

1. Як і чому виникла спеціальна освіта: короткий історичний огляд.
2. Ставлення суспільства до людей з порушеннями розвитку в різні історичні періоди.
3. Перші спеціальні школи та заклади для дітей з особливими потребами.
4. Роль педагогів і вчених у становленні спеціальної освіти.
5. Як змінювалося поняття «дефект» у спеціальній освіті.
6. Чим сучасна спеціальна освіта відрізняється від минулої.
7. Гуманістичний підхід у спеціальній освіті: що це означає?
8. Чому майбутньому фахівцю важливо знати історію спеціальної освіти.

Практичний кейс

Завдання 1. Складіть таблицю «Етапи становлення спеціальної освіти», зазначивши: назву етапу, часові межі, характерні ознаки, науковці, провідні ідеї та підходи.

Завдання 2. Доберіть і поясніть значення щонайменше 5 основних понять спеціальної освіти (наприклад: корекція, реабілітація, ООП, інклюзія, спеціальна педагогіка).

Завдання 3. Еволюція і розвиток основних термінів спеціальної освіти: що вони означають сьогодні.

Термін (раніше)	**Історичне значення / використання**	**Сучасний термін**	**Сучасне значення**
Дефект	Медичне трактування порушень як «недоліку» або «вади»		
Дефектологія	Наука про «дефекти» розвитку		
Розумово відстала дитина	Негативно забарвлений, стигматизуючий термін		
Аномальна дитина	Узагальнений термін для позначення «відхилень від норми»		
Інвалід	Орієнтація на обмеження та нездатність		
Корекція	«Виправлення» недоліків		
Соціальна адаптація	Пристосування до суспільства		
Норма / відхилення	Жорстке протиставлення		
Лікування	Медичний підхід		
Аутист	Використовувався як медичний або побутовий ярлик, що зосереджувався на порушенні та часто мав стигматизуючий відтінок		

Завдання 4. Проаналізуйте коротку ситуацію: Як би виглядало навчання дитини з інтелектуальними порушеннями на початку XX століття та в сучасній освітній системі? Запишіть основні відмінності.

Завдання 5 (творче). Підготуйте міні-доповідь (3–5 хв) на тему: «Чому знання історії спеціальної освіти важливе для майбутнього фахівця?»

Рефлексія

1. Дайте письмові відповіді на запитання:

2. Що нового я дізнався(лася) про розвиток спеціальної освіти?

3. Який етап розвитку спеціальної освіти справив на мене найбільше враження і чому?

4. Як отримані знання допоможуть мені у майбутній професійній діяльності?

Форма звітності:
- письмові відповіді на практичні завдання;
- заповнена таблиця;
- усна участь в обговоренні або міні-доповідь.

Практичне заняття № 3

Тема: ***Професійні напрями й спеціалізації у системі спеціальної освіти: сучасний вимір.***

Мета заняття: Сформувати у здобувачів уявлення про основні професійні напрями та спеціалізації у сфері спеціальної освіти, їхні функції, особливості діяльності та роль у забезпеченні освітніх потреб дітей з особливими освітніми потребами (ООП).

Завдання заняття:

- Ознайомитися з основними професійними спеціалізаціями у спеціальній освіті.

- Визначити функціональні обов'язки фахівців різних напрямів спеціальної освіти.

- Проаналізувати сучасні вимоги до професійної діяльності фахівця спеціальної освіти.

- Розвивати навички аналізу професійної діяльності та усвідомленого професійного вибору.

Список рекомендованої літератури:
Основна: *4, 6, 7, 8*
Додаткова: *14, 19, 20*
Електронні ресурси: *33, 36, 37.*

Теоретичний кейс

Система спеціальної освіти охоплює різні професійні напрями, спрямовані на навчання, виховання, розвиток і корекційну підтримку дітей з особливими освітніми потребами. У сучасних умовах спеціальна освіта функціонує в межах спеціальних та інклюзивних закладів, а діяльність фахівців базується на міждисциплінарній взаємодії, дотриманні етичних норм і використанні індивідуалізованих освітніх підходів.

До основних спеціалізацій належать: логопедія, корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка), сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, спеціальна психологія, асистент вчителя, фахівець з інклюзивного навчання тощо.

Питання для обговорення:

1. Які професійні напрями входять до системи спеціальної освіти?
2. У чому полягає специфіка діяльності логопеда, дефектолога, спеціального психолога?
3. Яку роль відіграє фахівець спеціальної освіти в інклюзивному освітньому середовищі?
4. Чому міждисциплінарна взаємодія є важливою складовою сучасної спеціальної освіти?
5. Які професійні якості є ключовими для фахівця спеціальної освіти?

Підготуйте доповідь (3–5 хв.) на одну з тем:

1. Хто такий фахівець спеціальної освіти і чим він займається?
2. Основні професійні напрями у спеціальній освіті: короткий огляд.
3. Роль логопеда у системі спеціальної та інклюзивної освіти.
4. Корекційний педагог: особливості професійної діяльності.
5. Асистент учителя в інклюзивному класі: завдання та відповідальність.
6. З ким працює фахівець спеціальної освіти?
7. Чому спеціальна освіта є важливою для дітей з ООП?
8. Сучасні вимоги до фахівця спеціальної освіти.
9. Міждисциплінарна команда: хто входить і як вона працює.
10. Моя майбутня професія у сфері спеціальної освіти.

Практичний кейс

Завдання 1. Заповніть таблицю:

Професійний напрям	**Основні функції**	**Професійна діяльність**
Логопед		
Корекційний педагог		
Спеціальний психолог		
Асистент вчителя		

Завдання 2. Оберіть один професійний напрям спеціальної освіти та коротко опишіть:

- з ким працює фахівець;

- які основні завдання він виконує;

- які знання та вміння є необхідними для цієї професії.

Завдання 3. Складіть перелік сучасних викликів у діяльності фахівця спеціальної освіти (не менше 5), пов'язаних із розвитком інклюзивної освіти.

Рефлексія:

Дайте письмові відповіді на запитання:

1. Який професійний напрям спеціальної освіти зацікавив вас найбільше і чому?

2. Які нові знання ви отримали під час виконання практичної роботи?

3. Чи змінилося ваше уявлення про професію фахівця спеціальної освіти?

Форма звітності:
- *письмові відповіді на практичні завдання;*
- *заповнена таблиця;*
- *усна участь в обговоренні або міні-доповідь.*

Практичне заняття № 4

Тема: ***Організація спеціальної та інклюзивної освіти в Україні: структура, рівні, нормативні засади.***

Мета заняття: Сформувати у здобувачів вищої освіти здатність аналізувати нормативно-правові документи у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, визначати їх змістові положення, співвідносити правові норми з реальною освітньою практикою та професійною діяльністю фахівця спеціальної освіти.

Завдання заняття:

- Проаналізувати ключові нормативно-правові акти, що регламентують спеціальну та інклюзивну освіту в Україні.

- Визначити структуру та рівні організації спеціальної й інклюзивної освіти.

- Виявити права та обов'язки учасників освітнього процесу відповідно до чинного законодавства.

- Оцінити роль фахівця спеціальної освіти в реалізації нормативних вимог.

- Розвивати навички критичного аналізу освітньої політики та професійної рефлексії.

Список рекомендованої літератури:
Основна: *6, 8, 9, 10*
Додаткова: *13, 15, 18*
Електронні ресурси: *22, 23, 24.*

Теоретичний кейс

Організація спеціальної та інклюзивної освіти в Україні регламентується системою законів, підзаконних актів і нормативних документів, які визначають:

- право дітей з особливими освітніми потребами (ООП) на освіту;

- форми здобуття освіти (спеціальна, інклюзивна, індивідуальна);

- механізми психолого-педагогічного супроводу;

- функції інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ);

- відповідальність педагогічних працівників і закладів освіти.

Основні нормативні документи для аналізу (обов'язкові для опрацювання)

- Закон України «Про освіту»

- Закон України «Про повну загальну середню освіту»

- Закон України «Про дошкільну освіту»

- Концепція розвитку інклюзивної освіти в Україні

- Постанова КМУ № 957 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр»

- Постанова КМУ № 872 «Про організацію інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти»

Питання для обговорення

1. У чому полягає різниця між спеціальною та інклюзивною формами освіти з позиції законодавства?

2. Які освітні рівні охоплює інклюзивна освіта в Україні?

3. Які функції покладено на ІРЦ та як вони впливають на освітній маршрут дитини з ООП?

4. Які професійні обов'язки має фахівець спеціальної освіти відповідно до нормативних документів?

5. Які проблеми реалізації інклюзивної освіти можна виявити при аналізі законодавства?

Підготуйте доповідь (3–5 хв.) на одну з тем:

1. Право дитини з особливими освітніми потребами на освіту в Україні: нормативні гарантії.

2. Спеціальна та інклюзивна освіта: спільні риси й відмінності відповідно до законодавства.

3. Інклюзивно-ресурсний центр: основні функції та значення для дитини з ООП.

4. Роль фахівця спеціальної освіти в реалізації інклюзивного навчання.

5. Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП: що передбачає нормативна база.

6. Організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти.

7. Участь батьків у прийнятті рішень щодо освітнього маршруту дитини з ООП.

8. Міждисциплінарна команда в інклюзивній освіті: склад і функції.

Практичний кейс

Завдання 1. Нормативно-правовий аналіз

Заповніть таблицю на основі аналізу одного з нормативних документів (на вибір):

Назва документа	Основна мета	Ключові положення щодо дітей з ООП	Значення для роботи фахівця спеціальної освіти

Завдання 2. На основі законодавства порівняйте спеціальну та інклюзивну освіту за такими критеріями:

- освітнє середовище;

- форма організації навчання;

- роль фахівця спеціальної освіти;

- участь батьків.

Результат оформіть у вигляді порівняльної таблиці або аналітичного тексту (1–1,5 стор.).

Завдання 3. Кейс-аналіз. Ознайомтеся з ситуацією:

У заклад загальної середньої освіти зараховано дитину з порушенням інтелектуального розвитку. Батьки наполягають на інклюзивному навчанні, однак заклад не має досвіду роботи з такими дітьми.

Завдання:

- Визначте, які нормативні документи регулюють цю ситуацію.

- Опишіть алгоритм дій закладу освіти.

- Визначте роль фахівця спеціальної освіти у супроводі дитини.

Рефлексія

- Напишіть коротке рефлексивне есе (5–7 речень):

- Що нового я дізнався/дізналася про нормативні засади спеціальної та інклюзивної освіти?

- Які знання є найбільш важливими для моєї майбутньої професійної діяльності?

- Які труднощі виникли під час аналізу нормативних документів?

Форма контролю:
- усне обговорення;
- письмові аналітичні відповіді;
- оцінювання повноти та аргументованості висновків.

Практичне заняття № 5

Тема: ***Професійні ролі фахівця спеціальної освіти: функціональні обов'язки, права та відповідальність.***

Мета заняття: Сформувати у здобувачів уявлення про професійні ролі фахівця спеціальної освіти, його функціональні обов'язки, права та рівні відповідальності в умовах спеціального й інклюзивного освітнього середовища.

Завдання заняття:

- Ознайомитися з основними професійними ролями фахівця спеціальної освіти.

- Проаналізувати функціональні обов'язки фахівця у роботі з дітьми з ООП.

- Визначити професійні права та межі відповідальності фахівця спеціальної освіти.

- Усвідомити значення професійної етики та деонтології у виконанні професійних ролей.

- Розвивати навички аналізу професійних ситуацій.

Список рекомендованої літератури:

Основна: *4, 5, 7, 10*
Додаткова: *16, 20, 21*
Електронні ресурси: *25, 26, 27.*

Теоретичний кейс

Фахівець спеціальної освіти (корекційний педагог, логопед, олігофренопедагог, спеціальний психолог) виконує багатофункціональну діяльність, що поєднує педагогічні, корекційно-розвивальні, консультативні та соціально-психологічні ролі.

Основні професійні ролі фахівця спеціальної освіти:

- педагогічна (навчання та виховання);

- корекційно-розвивальна (компенсація порушень розвитку);

- діагностична (оцінювання освітніх потреб дитини);

- консультативна (взаємодія з батьками та педагогами);

- командна (робота у складі міждисциплінарної команди);

- захисна (дотримання прав дитини з ООП).

Функціональні обов'язки — це сукупність професійних дій і завдань, які фахівець спеціальної освіти зобов'язаний виконувати відповідно до своєї посади, кваліфікації та нормативно-правових вимог з метою забезпечення навчання, виховання, розвитку і корекційної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

До функціональних обов'язків належать:

- проведення навчальних і корекційно-розвивальних занять;

- діагностика та оцінювання освітніх потреб дитини;

- розроблення й реалізація індивідуальних програм розвитку;

- співпраця з батьками та міждисциплінарною командою;

- ведення професійної документації;

- дотримання педагогічної етики та деонтологічних норм.

Права фахівця спеціальної освіти — це гарантовані державою та закріплені нормативно-правовими актами можливості фахівця самостійно приймати професійні рішення, користуватися необхідними ресурсами та захищати свою професійну гідність у процесі здійснення педагогічної діяльності.

Фахівець має право:

- обирати методи, форми та засоби навчання і корекції відповідно до потреб дитини;

- отримувати професійну підтримку, консультації та супервізію;

- брати участь у роботі міждисциплінарної команди;

- підвищувати кваліфікацію та професійну майстерність;

- захищати свої професійні інтереси й гідність.

Відповідальність фахівця спеціальної освіти — це усвідомлення та прийняття наслідків власної професійної діяльності або бездіяльності, що передбачає дотримання етичних, педагогічних і правових норм у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Види відповідальності:

професійна — за якість і результативність освітньо-корекційної роботи;

етична — за дотримання норм педагогічної деонтології;

правова — за виконання вимог законодавства у сфері освіти;

моральна — за гуманність, толерантність і повагу до дитини та її сім’ї.

Фахівець несе професійну, етичну, правову та моральну відповідальність за результати своєї діяльності.

Питання для обговорення:

1. Які спеціалісти належать до фахівців спеціальної освіти?

2. Які професійні ролі є ключовими у роботі з дітьми з ООП?

3. У чому полягає відмінність між обов'язками та правами фахівця?

4. Які види відповідальності несе фахівець спеціальної освіти?

5. Чому дотримання професійної етики є обов'язковим у діяльності корекційного педагога?

Підготуйте доповідь (3–5 хв.) на одну з тем:

1. Хто такий фахівець спеціальної освіти: основні професійні ролі

2. Функціональні обов'язки корекційного педагога в сучасному закладі освіти

3. Права фахівця спеціальної освіти та їх значення для професійної діяльності

4. Професійна відповідальність педагога у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами

5. Чому важливо дотримуватися педагогічної етики у спеціальній освіті

6. Відповідальність фахівця спеціальної освіти за психологічну безпеку дитини

7. Взаємозв'язок прав і обов'язків у професійній діяльності корекційного педагога

8. Професійні помилки фахівця спеціальної освіти та їх наслідки

9. Роль фахівця спеціальної освіти в міждисциплінарній команді

10. Значення професійної відповідальності для якості спеціальної та інклюзивної освіти

Практичний кейс

Завдання 1. Заповніть таблицю:

Професійна роль	Основні функції	Приклад із практики
Педагогічна		
Корекційно-розвивальна		
Консультативна		
Командна		

Завдання 2. Розкрийте зміст понять (письмово):

- функціональні обов’язки фахівця спеціальної освіти;

- професійні права фахівця;

- професійна відповідальність;

- педагогічна деонтологія.

Завдання 3. Проаналізуйте ситуацію:

Фахівець спеціальної освіти працює з дитиною з ООП, батьки якої наполягають на методах навчання, що не відповідають рекомендаціям фахівців.

Питання:

- Які професійні ролі реалізує фахівець у цій ситуації?

- Які його права та обов’язки?

- Яка відповідальність покладається на фахівця у разі неправильного рішення?

Завдання 4. Творче (за вибором). Складіть міні-профіль сучасного фахівця спеціальної освіти (5–7 характеристик) або напишіть коротке есе (½ сторінки): «Яку професійну роль фахівця спеціальної освіти я вважаю найважливішою і чому?»

Рефлексія

Дайте письмові відповіді:

- Які професійні ролі фахівця спеціальної освіти були для вас новими?

- Які якості необхідні фахівцю для відповідального виконання своїх обов’язків?

- Чи готові ви до виконання професійної відповідальності в майбутній діяльності?

Форма звітності:
- письмові відповіді на практичні завдання;
- заповнена таблиця;
- усна участь в обговоренні або міні-доповідь.

Змістовий модуль 2. Професійна етика фахівця спеціальної освіти

Практичне заняття № 6

Тема: ***Морально-етичні засади професійної діяльності фахівця спеціальної освіти***

Мета заняття: Сформувати у здобувачів уявлення про морально-етичні засади професійної діяльності фахівця спеціальної освіти, розкрити значення етичних норм і принципів у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми батьками та колегами.

Завдання заняття:

- Ознайомитися з основними поняттями професійної етики та педагогічної деонтології.

- Визначити ключові морально-етичні принципи діяльності фахівця спеціальної освіти.

- Проаналізувати типові етичні ситуації, що виникають у професійній практиці.

- Сформувати навички етичного аналізу педагогічної поведінки.

- Розвивати професійну рефлексію та відповідальне ставлення до майбутньої професії.

Список рекомендованої літератури:
Основна: *1, 3, 5, 7*
Додаткова: *13, 14, 19*
Електронні ресурси: *28, 29, 30.*

Теоретичний кейс

Професійна діяльність фахівця спеціальної освіти має яскраво виражений гуманістичний характер і ґрунтується на системі морально-етичних принципів, що регулюють поведінку педагога у взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми родинами, колегами та суспільством загалом. Сукупність цих принципів становить зміст **професійної етики** та **педагогічної деонтології** фахівця спеціальної освіти.

Професійна етика — це система моральних норм, правил і цінностей, які визначають належну поведінку фахівця у професійній діяльності. Вона регламентує ставлення педагога до дитини, колег, батьків, професії та самого себе. У сфері спеціальної освіти професійна етика спрямована насамперед на захист прав і гідності дитини з ООП, створення безпечного, підтримувального та розвивального освітнього середовища.

Тісно пов’язаною з професійною етикою є **педагогічна деонтологія**, яка розглядає систему професійних обов’язків, норм і вимог до діяльності педагога. Деонтологічні норми визначають міру професійної відповідальності фахівця, регламентують допустимі й недопустимі форми поведінки, а також спрямовані на попередження професійних помилок та етичних порушень.

Особливе значення у професійній діяльності фахівця спеціальної освіти мають такі **морально-етичні принципи**:

Принцип гуманізму, який передбачає визнання унікальності кожної дитини, повагу до її гідності, прав і потреб незалежно від рівня порушень розвитку.

Принцип толерантності, що виявляється у прийнятті індивідуальних особливостей дитини, недопущенні дискримінації, стигматизації та негативного оцінювання.

Принцип емпатії, який полягає у здатності фахівця розуміти емоційний стан дитини, співпереживати їй, зберігаючи водночас професійну дистанцію.

Принцип конфіденційності, що передбачає нерозголошення інформації про стан здоров'я, особливості розвитку та сімейні обставини дитини.

Принцип професійної відповідальності, який зобов'язує фахівця діяти в межах своєї компетентності, дотримуватися етичних і правових норм, усвідомлювати наслідки власних професійних рішень.

У роботі з дітьми з особливими освітніми потребами етична позиція педагога має безпосередній вплив на ефективність корекційно-розвивальної роботи. Недотримання морально-етичних норм може призводити до психологічної травматизації дитини, втрати довіри з боку батьків та зниження професійного авторитету фахівця.

Таким чином, морально-етичні засади професійної діяльності фахівця спеціальної освіти є не лише сукупністю формальних правил, а й внутрішнім професійним орієнтиром, який забезпечує гуманістичну спрямованість педагогічної діяльності, психологічну безпеку учасників освітнього процесу та високу якість спеціальної й інклюзивної освіти.

Питання для обговорення

1. Що таке професійна етика фахівця спеціальної освіти?

2. Які моральні якості є найбільш важливими для роботи з дітьми з ООП?

3. Чим відрізняється професійна етика від особистих моральних переконань?

4. Які наслідки може мати порушення етичних норм у професійній діяльності?

5. Як етична поведінка впливає на ефективність корекційно-педагогічної роботи?

Підготуйте доповідь (3–5 хв.) на одну з тем:

1. Моральні цінності у професійній діяльності фахівця спеціальної освіти

2. Роль педагогічної етики у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами

3. Емпатія як моральна основа професійної діяльності корекційного педагога

4. Відповідальність і професійна чесність у спеціальній освіті

5. Толерантність і повага до гідності дитини як етичний принцип

6. Етичні помилки педагога та їх вплив на дитину з ООП

Практичний кейс

Завдання 1. Складіть перелік (5–7 позицій) основних морально-етичних принципів діяльності фахівця спеціальної освіт**и та коротко їх поясніть.**

Завдання 2. Проаналізуйте ситуацію: Педагог обговорює особливості розвитку дитини з ООП у присутності сторонніх осіб. Визначте, які етичні норми порушено та запропонуйте правильний варіант поведінки.

Завдання 3. Заповніть таблицю: «Моральна якість — її прояв у професійній діяльності фахівця спеціальної освіти».

Моральна якість	**Прояв у професійній діяльності фахівця спеціальної освіти**
Гуманність	
Толерантність	
Емпатійність	
Професійна відповідальність	
Тактовність	
Терпіння	
Справедливість	
Конфіденційність	
Самоконтроль	
Професійна чесність	
Професіоналізм	
Свої варіанти	

Міні-есе (5–7 речень): «Чому морально-етичні засади є основою професійної діяльності корекційного педагога».

Рефлексія

- Які етичні принципи були для вас новими або несподіваними?

- Які моральні якості ви вважаєте найбільш важливими для себе як майбутнього фахівця?

- Чи готові ви нести професійну відповідальність за дотримання етичних норм?

Форма звітності:
- письмові відповіді на практичні завдання;
- заповнена таблиця;
- усна участь в обговоренні або міні-доповідь.

Практичне заняття № 7

Тема: ***Деонтологічні вимоги та етичні стандарти професійної поведінки спеціального педагога.***

Мета заняття: Сформувати у здобувачів уявлення про деонтологічні вимоги та етичні стандарти професійної поведінки фахівця спеціальної освіти; розвинути здатність аналізувати професійні ситуації з позицій педагогічної деонтології та професійної етики.

Завдання заняття:

- Розкрити зміст основних деонтологічних вимог до професійної діяльності спеціального педагога.

- Ознайомитися з етичними стандартами професійної поведінки у сфері спеціальної освіти.

- Навчитися аналізувати професійні ситуації з урахуванням морально-етичних норм.

- Сформувати навички етичного оцінювання дій фахівця спеціальної освіти.

Список рекомендованої літератури:
Основна: *1, 2, 3, 5*
Додаткова: *15, 17, 19*
Електронні ресурси: *31, 32, 35.*

Теоретичний кейс

Професійна діяльність спеціального педагога регламентується не лише нормативно-правовими актами, а й системою деонтологічних вимог та етичних стандартів, що визначають морально допустимі межі професійної поведінки. Специфіка роботи з дітьми з особливими освітніми потребами зумовлює підвищену відповідальність фахівця за дотримання принципів гуманізму, поваги до особистості та професійного обов'язку.

Деонтологічні вимоги у спеціальній освіті охоплюють:

- усвідомлення професійного обов'язку перед дитиною, сім'єю та суспільством;

- дотримання прав дитини відповідно до міжнародних і національних документів;

- відповідальність за наслідки педагогічного впливу;

- дотримання професійної дистанції та педагогічного такту.

Етичні стандарти професійної поведінки спеціального педагога ґрунтуються на таких принципах:

- повага до гідності та індивідуальності дитини;

- недопущення дискримінації, стигматизації та приниження;

- конфіденційність інформації;

- толерантність і коректність у професійному спілкуванні;

- доброчесність і професійна відповідальність.

Дотримання деонтологічних і етичних норм є важливою умовою ефективної корекційно-розвивальної роботи та запобігання професійним ризикам, зокрема конфліктам, професійному вигоранню та порушенню прав дитини.

Питання для обговорення:

- У чому полягає відмінність між педагогічною етикою та педагогічною деонтологією?

- Які деонтологічні вимоги є ключовими у роботі спеціального педагога?

- Чому принцип конфіденційності є особливо важливим у спеціальній освіті?

- Які наслідки може мати порушення етичних стандартів у роботі з дітьми з ООП?

Підготуйте доповідь (3–5 хв.) на одну з тем:

- Етичні принципи професійної діяльності спеціального педагога.

- Конфіденційність та права дитини у спеціальній освіті.

- Етичні дилеми у роботі з дітьми з ООП та їх вирішення.

- Професійна відповідальність спеціального педагога та дотримання деонтологічних норм.

- Порівняння національних і міжнародних стандартів етики у спеціальній освіті.

Практичний кейс

Завдання 1. Проаналізуйте запропоновану ситуацію та дайте відповідь на запитання.

Спеціальний педагог у присутності інших дітей обговорює труднощі розвитку одного з учнів, використовуючи медичні терміни та негативні характеристики.

- Які етичні та деонтологічні норми було порушено?

- Якими мали б бути професійно коректні дії педагога?

- Які можливі наслідки цієї ситуації для дитини?

Завдання 2. Заповніть таблицю:

Деонтологічна вимога	Її прояв у професійній діяльності спеціального педагога

Завдання 3. Порівняйте етичну та неетичну модель професійної поведінки спеціального педагога за такими критеріями:

- ставлення до дитини;

- стиль спілкування;

- відповідальність за результати діяльності.

Результати подайте у вигляді таблиці.

Рефлексія

Дайте письмову відповідь (3–5 речень):

Які деонтологічні вимоги, на вашу думку, є найскладнішими для дотримання у професійній діяльності спеціального педагога?

Які особисті якості допомагають фахівцю дотримуватися етичних стандартів?

Форма звітності:
- письмове виконання практичних завдань,
- участь в обговоренні.

Практичне заняття № 8

Тема: ***Професійна етика у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: принципи та практичні ситуації.***

Мета заняття: Сформувати у здобувачів знання про основні принципи професійної етики у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП) та розвинути вміння застосовувати етичні норми під час аналізу практичних педагогічних ситуацій.

Завдання завдання:

- Охарактеризувати базові принципи професійної етики спеціального педагога.

- Визначити особливості етичної взаємодії з дітьми з ООП.

- Навчитися аналізувати педагогічні ситуації з позицій етичних норм.

- Сформувати відповідальне ставлення до професійної діяльності у сфері спеціальної освіти.

Список рекомендованої літератури:
Основна: *1, 3, 7, 10*
Додаткова: *13, 14, 16*
Електронні ресурси: *33, 34, 36*

Теоретичний кейс

Професійна етика у спеціальній освіті є системою моральних принципів і норм, що регулюють поведінку фахівця у процесі взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами. Вона визначає межі допустимого професійного впливу та забезпечує захист прав, гідності й психоемоційного благополуччя дитини.

Ключовими принципами професійної етики у роботі з дітьми з ООП є:

- *принцип гуманізму* — визнання цінності кожної дитини незалежно від рівня її розвитку чи порушень;

- *принцип поваги до особистості* — прийняття індивідуальних особливостей дитини та її права на власну думку;

- *принцип недискримінації* — запобігання стигматизації, ярликуванню та приниженню;

- *принцип педагогічного такту* — коректність у висловлюваннях, діях і педагогічних рішеннях;

- *принцип конфіденційності* — нерозголошення інформації про особливості розвитку дитини.

У практичній діяльності дотримання етичних принципів виявляється у виборі адекватних форм спілкування, корекційних методів, способів оцінювання та взаємодії з дітьми. Порушення етичних норм може призвести

до психологічної травматизації дитини, втрати довіри та зниження ефективності освітнього процесу.

Питання для обговорення:

- Які принципи професійної етики є визначальними у роботі з дітьми з ООП?

- Чому педагогічний такт має особливе значення у спеціальній освіті?

- Які наслідки можуть мати етичні помилки у взаємодії з дитиною з ООП?

- Як поєднати професійну вимогливість і повагу до особистості дитини?

Підготуйте доповідь (3–5 хв.) на одну з тем:

1. Професійна етика як основа діяльності фахівця спеціальної освіти.
2. Принцип гуманізму у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
3. Педагогічний такт у взаємодії з дітьми з ООП: значення та приклади.
4. Недискримінація та повага до гідності дитини в освітньому процесі.
5. Етичні помилки у роботі з дітьми з ООП та їхні можливі наслідки.
6. Роль емпатії у професійній діяльності спеціального педагога.
7. Конфіденційність як етична норма у спеціальній освіті.
8. Етичні принципи оцінювання навчальних досягнень дітей з ООП.
9. Особистісні якості педагога як чинник етичної взаємодії з дитиною.
10. Значення професійної етики для психологічної безпеки дитини з ООП.

Практичний кейс

Завдання 1. Ознайомтеся з ситуацією та дайте відповіді на запитання.

Під час заняття педагог публічно порівнює результати дитини з ООП з досягненнями інших учнів, наголошуючи на її труднощах.

- Які етичні принципи порушено у цій ситуації?

- Як мав би діяти педагог з урахуванням професійної етики?

- Які альтернативні способи підтримки дитини є етично доцільними?

Завдання 2. Заповніть таблицю:

Етичний принцип	Його реалізація у роботі з дітьми з ООП

Завдання 3. Запропонуйте два приклади практичних ситуацій з професійної діяльності спеціального педагога: приклад етично коректної взаємодії; приклад етично помилкової поведінки.

Коротко обґрунтуйте свою позицію.

Рефлексія

Письмово (3–5 речень) дайте відповідь:

- Який принцип професійної етики ви вважаєте найважливішим у роботі з дітьми з ООП і чому?

- Які труднощі можуть виникати у дотриманні етичних норм під час професійної діяльності?

Форма звітності:

- письмове виконання завдань,

- участь в обговоренні.

Практичне заняття № 9

Тема: ***Етичні аспекти партнерської взаємодії фахівця спеціальної освіти з батьками та командою супроводу.***

Мета заняття: Сформувати у здобувачів уявлення про етичні принципи партнерської взаємодії фахівця спеціальної освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами та членами міждисциплінарної команди

супроводу; розвинути навички аналізу професійних ситуацій з позицій педагогічної етики та деонтології.

Завдання заняття:

- Охарактеризувати етичні принципи взаємодії фахівця спеціальної освіти з батьками та командою супроводу.

- Проаналізувати можливі етичні ризики у партнерській взаємодії.

- Навчитися визначати шляхи конструктивної та етично виваженої комунікації у складних професійних ситуаціях.

- Розвивати вміння аргументувати власну позицію з урахуванням інтересів дитини.

Список рекомендованої літератури:
Основна: *3, 5, 7, 9*
Додаткова: *13, 16, 18*
Електронні ресурси: *22, 23, 36*

Теоретичний кейс

Партнерська взаємодія у спеціальній та інклюзивній освіті ґрунтується на визнанні батьків і членів команди супроводу рівноправними учасниками освітнього процесу. Основними етичними принципами такої взаємодії є повага до гідності кожного учасника, толерантність, відповідальність, конфіденційність, відкритість і взаємна довіра.

Фахівець спеціальної освіти зобов’язаний будувати комунікацію з батьками на засадах педагогічного такту, недопущення осуду, звинувачень або нав’язування власної позиції. Важливо враховувати емоційний стан батьків, їхній рівень поінформованості та готовність до співпраці.

У взаємодії з міждисциплінарною командою (вчителі, асистенти, психологи, логопеди, соціальні педагоги) ключового значення набувають етичні норми професійної взаємоповаги, відповідальності за спільне рішення, дотримання меж професійної компетентності та орієнтація на найкращі інтереси дитини.

Порушення етичних принципів у партнерській взаємодії може призводити до конфліктів, зниження ефективності супроводу, втрати довіри та психологічного дискомфорту всіх учасників освітнього процесу.

Питання для обговорення:

1. Що означає партнерський підхід у взаємодії фахівця спеціальної освіти з батьками?

2. Які етичні принципи є базовими у роботі міждисциплінарної команди супроводу?

3. Які помилки у спілкуванні з батьками можуть мати етичний характер?

4. Як зберегти професійну позицію у ситуації конфлікту інтересів?

5. Чому конфіденційність є важливою етичною нормою у командній роботі?

Підготуйте доповідь (3–5 хв.) на одну з тем:

1. Партнерська взаємодія як основа ефективної спеціальної освіти.

2. Етичні принципи співпраці фахівця спеціальної освіти з батьками дітей з ООП.

3. Роль міждисциплінарної команди у супроводі дитини з особливими освітніми потребами.

4. Конфліктні ситуації у взаємодії з батьками: етичні шляхи розв’язання.

5. Конфіденційність і професійна відповідальність у командній роботі.

6. Педагогічний такт як умова партнерської взаємодії.

Практичний кейс

Завдання 1. Аналіз ситуації.

Ознайомтеся з описом ситуації: Батьки дитини з ООП не погоджуються з рекомендаціями команди супроводу та емоційно реагують під час зустрічі.

– Визначте можливі етичні порушення з боку фахівців.

– Запропонуйте етично коректну модель поведінки спеціального педагога.

Завдання 2. Заповніть таблицю:

Етичний принцип	**Прояв у взаємодії з батьками**	**Прояв у роботі команди супроводу**

Завдання 3. Міні-проєкт.

Складіть короткі рекомендації (5–7 пунктів) для фахівця спеціальної освіти щодо етичної взаємодії з батьками дітей з ООП.

Складіть короткі рекомендації (5–7 пунктів) для фахівця спеціальної освіти щодо етичної взаємодії з командою супроводу.

Рефлексія

Дайте письмові відповіді:

- Які етичні принципи партнерської взаємодії є для вас найбільш складними?

- Що нового ви дізналися про роль батьків і команди супроводу в освітньому процесі?

- Які навички вам необхідно розвивати для ефективної та етичної співпраці?

Форма звітності:
- письмові відповіді на практичні завдання;
- заповнена таблиця;
- усна участь в обговоренні або міні-доповідь.

Практичне заняття № 10

Тема: ***Професійні виклики, ризики та відповідальність фахівця спеціальної освіти в етичному вимірі.***

Мета заняття: Сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про професійні виклики та ризики діяльності фахівця спеціальної освіти, розкрити етичний зміст професійної відповідальності, розвинути здатність аналізувати професійні ситуації з позицій педагогічної етики та деонтології.

Завдання практичної роботи:

- Проаналізувати основні професійні виклики у діяльності фахівця спеціальної освіти.

- Визначити види професійних ризиків та їх можливі наслідки.

- Розкрити зміст етичної та деонтологічної відповідальності спеціального педагога.

- Навчитися застосовувати етичні норми у процесі аналізу практичних ситуацій.

- Розвивати навички професійної рефлексії та самоконтролю.

Список рекомендованої літератури:
Основна: *1, 2, 4, 8*
Додаткова: *15, 19, 21*
Електронні ресурси: *27, 35, 37*

Теоретичний кейс

Професійна діяльність фахівця спеціальної освіти відбувається в умовах підвищеного емоційного навантаження, відповідальності за розвиток і благополуччя дітей з особливими освітніми потребами, а також у постійній взаємодії з батьками та міждисциплінарною командою. Це зумовлює наявність низки професійних викликів і ризиків.

Професійні виклики пов’язані з необхідністю поєднання педагогічних, корекційних, консультативних і комунікативних функцій, дотриманням етичних норм у складних ситуаціях, ухваленням відповідальних рішень в умовах невизначеності.

*Професійні ризики м*ожуть мати психологічний (емоційне вигорання, стрес), етичний (порушення конфіденційності, некоректна взаємодія), організаційний (перевантаження, нечіткість обов’язків) характер.

Недотримання етичних принципів підвищує ймовірність професійних помилок і негативних наслідків для дитини.

Професійна відповідальність фахівця спеціальної освіти включає моральну, етичну, педагогічну та правову складові. Вона передбачає усвідомлення наслідків власних дій, дотримання принципів гуманізму, поваги до гідності дитини, професійної компетентності та педагогічної доброчесності.

Професійне вигорання розглядається як складний психоемоційний стан, що виникає внаслідок тривалого впливу професійних стресорів і проявляється через емоційне виснаження, деперсоналізацію та зниження відчуття професійної ефективності. У діяльності фахівця спеціальної освіти вигорання може призводити до формалізації взаємодії з дітьми з ООП, зниження чутливості до їхніх індивідуальних потреб, порушення етичних норм спілкування та професійної дистанції.

В етичному вимірі професійне вигорання становить особливу небезпеку, оскільки безпосередньо впливає на дотримання принципів гуманізму, поваги до гідності дитини, відповідальності та професійної компетентності. Емоційне виснаження знижує здатність педагога до емпатійного слухання, толерантного реагування та прийняття зважених професійних рішень, що може призводити до неусвідомлених етичних порушень.

Професійні ризики фахівця спеціальної освіти включають:

- надмірну емпатичну залученість і втрату емоційної дистанції;
- рольове перевантаження та розмитість професійних меж;
- високі очікування з боку батьків, адміністрації та суспільства;
- роботу в умовах дефіциту ресурсів і психологічної підтримки.

У контексті педагогічної деонтології особливої значущості набуває усвідомлення відповідальності фахівця не лише за якість надання освітніх і корекційних послуг, а й за збереження власного психічного здоров’я. Професійне самозбереження розглядається як етичний обов’язок, адже

стабільний психоемоційний стан педагога є передумовою безпечного та ефективного освітнього середовища для дитини з ООП.

Ефективна профілактика професійного вигорання має ґрунтуватися на багаторівневому підході, що поєднує індивідуальні стратегії саморегуляції, супервізійну та колегіальну підтримку, а також організаційні умови, спрямовані на формування культури психологічної безпеки в закладі освіти. У цьому контексті дотримання професійної етики та деонтологічних норм виступає не лише регулятором поведінки фахівця, а й ресурсом збереження його професійної стійкості та довготривалої працездатності.

Питання для обговорення:

1. Які професійні виклики є найбільш характерними для фахівця спеціальної освіти?

2. У чому полягає етичний вимір професійних ризиків?

3. Які наслідки можуть мати порушення етичних норм у роботі з дітьми з ООП?

4. Як співвідносяться професійна свобода та відповідальність педагога?

5. Яку роль відіграє педагогічна рефлексія у запобіганні професійним ризикам?

Підготуйте доповідь (3–5 хв.) на одну з тем:

- Професійна відповідальність фахівця спеціальної освіти: етичний аспект.

- Емоційне вигорання як професійний ризик: шляхи профілактики.

- Етичні дилеми у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

- Роль педагогічної рефлексії у запобіганні професійним помилкам.

- Професійне вигорання фахівців спеціальної освіти: причини та наслідки.

- Емпатія як ресурс і ризик професійної діяльності спеціального педагога.

- Етичні межі професійної залученості у роботі з дітьми з ООП.

- Професійне самозбереження як складова педагогічної деонтології.

Практичний кейс

Завдання 1. Складіть таблицю, у якій визначте:

- професійний виклик;

- можливий ризик;

- етичний принцип, що може бути порушений;

- шляхи попередження ризику.

Завдання 2. Ситуаційний аналіз. Проаналізуйте запропоновану ситуацію (самостійний пошук):

- визначте етичну проблему;

- назвіть професійні ризики;

- запропонуйте етично обґрунтоване рішення.

Завдання 3. Опишіть (5–7 речень), які професійні труднощі можуть стати для вас найбільш складними у майбутній діяльності та які етичні принципи допоможуть вам їх подолати.

Завдання 4. Ознайомтеся з основними проявами професійного вигорання (емоційне виснаження, деперсоналізація, зниження професійної ефективності).

Заповніть таблицю:

Компонент професійного вигорання	Типові прояви у діяльності фахівця спеціальної освіти	Можливі етичні наслідки

Зробіть висновок (3–4 речення) щодо впливу вигорання на якість професійної та етичної поведінки педагога.

Завдання 5. Прочитайте ситуацію:

Фахівець спеціальної освіти працює з дітьми з ООП понад 10 років. Останнім часом він/вона відчуває емоційне виснаження, зниження мотивації, дратівливість у спілкуванні з дітьми та батьками, формальне ставлення до професійних обов'язків.

Проаналізуйте ситуацію:

- Визначте ознаки професійного вигорання.

- Назвіть професійні та етичні ризики, що виникають у цій ситуації.

- Запропонуйте етично коректні шляхи виходу з професійної кризи.

Завдання 6. Складіть перелік заходів профілактики професійного вигорання фахівця спеціальної освіти, розподіливши їх за рівнями:

Завдання 7. Саморефлексія. Виконайте письмове самодослідження (відповідь до 1 сторінки):

- Які чинники професійної діяльності можуть стати для мене джерелом вигорання?

- Які особистісні ресурси допоможуть мені зберегти професійну стійкість?

- Як дотримання педагогічної етики може зменшити ризик професійного вигорання?

Рефлексія:

Дайте письмові відповіді на запитання:

- Які ризики я вважаю найбільш небезпечними з етичної точки зору?

- Які якості допоможуть мені діяти професійно й етично у складних ситуаціях?

- Чому професійне вигорання є не лише психологічною, а й етичною проблемою?

- Яку відповідальність несе фахівець за власний психоемоційний стан?

- Які дії можуть свідчити про професійну зрілість у подоланні вигорання?

Форма звітності:
- *письмові відповіді на практичні завдання;*
- *заповнена таблиця;*
- *усна участь в обговоренні або міні-доповідь.*

ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

- Сфери професійної діяльності фахівця спеціальної освіти: аналіз сучасних можливостей працевлаштування.
- Професійні ролі спеціального педагога в закладах спеціальної та інклюзивної освіти.
- Основні етичні принципи роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (на прикладах).
- Права дитини з ООП у практиці роботи фахівця спеціальної освіти.
- Аналіз функціональних обов'язків учителя-дефектолога / логопеда / асистента вчителя.
- Види професійної відповідальності фахівця спеціальної освіти: реальні ситуації з практики.
- Особливості професійної взаємодії з батьками дітей з ООП.
- Етичні аспекти комунікації фахівця спеціальної освіти з міждисциплінарною командою.
- Емпатія як професійна якість спеціального педагога: переваги та ризики.
- Професійні ризики у діяльності фахівця спеціальної освіти та шляхи їх попередження.
- Емоційне вигорання фахівця спеціальної освіти: причини, ознаки, профілактика.
- Саморегуляція та емоційна стійкість як складові професійної культури педагога.
- Аналіз етичної ситуації з професійної діяльності спеціального педагога (кейс).
- Нозологічний підхід у спеціальній освіті: практичне значення та етичні обмеження.
- Роль педагогічної деонтології у формуванні професійної культури майбутнього фахівця.
- Академічна доброчесність у професійній підготовці фахівців спеціальної освіти.
- Цифрові інструменти у професійній діяльності фахівця спеціальної освіти: етичний аспект.
- Формування професійної ідентичності майбутнього фахівця спеціальної освіти.
- Аналіз нормативного документа, що регулює діяльність фахівця спеціальної освіти.
- Самооцінка готовності до професійної діяльності у сфері спеціальної освіти (рефлексивне есе).

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

«Вступ до спеціальності “Спеціальна освіта” з педагогічною деонтологією»

1.Спеціальна освіта як галузь педагогічної науки та професійної діяльності.

2.Історичні етапи становлення спеціальної освіти в Україні та світі.

3.Категоріальний апарат спеціальної освіти: основні поняття та терміни.

4.Основні напрями та спеціалізації у сфері спеціальної освіти.

5.Система спеціальної та інклюзивної освіти в Україні: структура і рівні.

6.Професійна діяльність фахівця спеціальної освіти: функції, права та обов’язки.

7.Професійна етика як складова діяльності фахівця спеціальної освіти.

8.Педагогічна деонтологія: сутність, принципи та значення у професійній підготовці.

9.Деонтологічні норми взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами.

10.Етичні засади партнерської взаємодії фахівця спеціальної освіти з батьками.

11.Міждисциплінарна команда супроводу дитини з ООП: етичні аспекти співпраці.

12.Моральні якості особистості спеціального педагога та їх професійне значення.

13.Професійна відповідальність фахівця спеціальної освіти в сучасних умовах.

14.Професійні ризики діяльності фахівця спеціальної освіти.

15.Емоційне вигорання як етична та професійна проблема у спеціальній освіті.

16.Емпатія у професійній діяльності спеціального педагога: ресурс і ризик.

17.Професійна ідентичність фахівця спеціальної освіти.

18.Дотримання прав дитини з ООП у професійній діяльності педагога.

19.Нозологічний підхід у спеціальній освіті та його етичні обмеження.

20.Формування деонтологічної культури майбутнього фахівця спеціальної освіти.

Вимоги до оформлення

Загальні вимоги:

Обсяг роботи: 10–15 сторінок друкованого тексту.

Мова виконання: українська.

Робота виконується самостійно, з обов'язковим використанням наукових джерел.

Структура:

Титульна сторінка (за зразком кафедри).

Зміст.

Вступ (обґрунтування актуальності теми, мета, завдання).

Основна частина (2–3 розділи з підрозділами, теоретичний аналіз).

Висновки (узагальнення результатів, власні висновки).

Список використаних джерел (не менше 10–15 джерел, оформлених за ДСТУ).

Додатки (за потреби).

Технічні вимоги

Шрифт: Times New Roman, 14.

Міжрядковий інтервал: 1,5.

Поля: ліве — 30 мм, праве — 15 мм, верхнє та нижнє — 20 мм.

Абзац: 1,25 см.

Нумерація сторінок: з другої сторінки, у правому нижньому куті.

Посилання в тексті: у квадратних дужках відповідно до списку літератури.

Критерії оцінювання

- відповідність темі та повнота її розкриття;

- логічність структури та науковий стиль викладу;
- використання сучасних наукових джерел;
- дотримання вимог академічної доброчесності;
- правильність оформлення роботи.

4. Рекомендації щодо використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі

Сучасний розвиток цифрових технологій, зокрема систем штучного інтелекту (ШІ), відкриває нові можливості для організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. Інструменти штучного інтелекту можуть бути ефективним засобом підтримки навчальної діяльності здобувачів освіти, розвитку їх інформаційної компетентності та професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти.

Разом з тим використання таких технологій повинно здійснюватися **з дотриманням принципів академічної доброчесності, етичних норм професійної діяльності та забезпечення самостійності виконання навчальних завдань**.

<u>Допустимі напрями використання штучного інтелекту у навчанні</u>

Здобувачі вищої освіти можуть використовувати технології штучного інтелекту для:

- пошуку та узагальнення наукової інформації;
- ознайомлення з різними підходами до вирішення професійних проблем;
- підготовки до семінарських занять;
- уточнення значення професійних термінів;
- перекладу та опрацювання іншомовних наукових джерел;
- генерації ідей для навчальних проєктів;
- створення прикладів практичних ситуацій.

У підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти штучний інтелект також може використовуватися для: моделювання педагогічних ситуацій; аналізу інклюзивних освітніх практик; підбору вправ для розвитку мовлення або пізнавальних процесів; пошуку сучасних методик логопедичної та корекційно-розвиткової роботи.

Обмеження щодо використання штучного інтелекту. З метою забезпечення академічної доброчесності **НЕ допускається:**

- повне використання згенерованих ШІ текстів як власної навчальної роботи;

- подання матеріалів, створених штучним інтелектом, без їх критичного опрацювання;

- використання ШІ для виконання індивідуальних завдань, які передбачають перевірку самостійності знань;

- використання ШІ для проходження тестів, контрольних або модульних робіт.

Будь-який матеріал, отриманий за допомогою штучного інтелекту, має бути самостійно проаналізований, переосмислений та доопрацьований здобувачем освіти.

Прозорість використання ШІ. У випадку використання технологій штучного інтелекту під час виконання навчальних завдань **студент повинен:**

- зазначити факт використання ШІ;

- описати, для яких саме завдань застосовувався інструмент;

- критично оцінити отриману інформацію.

Етичні аспекти використання штучного інтелекту. Майбутні фахівці спеціальної освіти повинні усвідомлювати **етичну відповідальність** при використанні цифрових технологій. Особливо це стосується:

- роботи з персональними даними дітей;

- використання фото або відеоматеріалів;

- створення навчальних матеріалів для дітей з особливими освітніми потребами.

Неприпустимим є введення до систем штучного інтелекту: персональних даних дітей; медичної інформації; конфіденційних матеріалів освітнього процесу.

Водночас майбутній фахівець спеціальної освіти повинен пам'ятати, що жодні технології не можуть замінити професійну компетентність педагога, його етичну відповідальність та особистісну взаємодію з дитиною.

5. *МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДИСЦИПЛІНИ*

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

«Вступ до спеціальності “Спеціальна освіта” з педагогічною деонтологією»

1. Спеціальна освіта як галузь педагогічної науки та сфера професійної діяльності.

2. Об’єкт, предмет і завдання спеціальної освіти.

3. Місце спеціальної освіти в системі педагогічних і психологічних наук.

4. Основні етапи історичного становлення спеціальної освіти.

5. Соціокультурні передумови розвитку спеціальної освіти.

6. Понятійно-категоріальний апарат спеціальної освіти (основні терміни та їх сучасне трактування).

7. Еволюція термінології спеціальної освіти: від медичної до психолого-педагогічної моделі.

8. Основні напрями спеціальної освіти та їх характеристика.

9. Професійні спеціалізації у системі спеціальної освіти (логопедія, олігофренопедагогіка, корекційна психопедагогіка тощо).

10. Система спеціальної та інклюзивної освіти в Україні: структура та рівні.

11. Нормативно-правові засади спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.

12. Професійна діяльність фахівця спеціальної освіти: зміст і специфіка.

13. Функціональні обов’язки фахівця спеціальної освіти.

14. Професійні права та відповідальність фахівця спеціальної освіти.

15. Професійні ролі фахівця спеціальної освіти в сучасних умовах.

16. Поняття професійної етики та її значення у діяльності фахівця спеціальної освіти.

17. Основні моральні якості фахівця спеціальної освіти та їх прояв у професійній діяльності.

18. Педагогічна деонтологія: сутність, принципи та функції.

19. Деонтологічні вимоги до професійної поведінки спеціального педагога.

20. Етичні та деонтологічні особливості взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами.

21. Принципи професійної етики у роботі з дітьми з ООП.

22. Етичні аспекти партнерської взаємодії з батьками дітей з ООП.

23. Види та форми професійної комунікації фахівця спеціальної освіти з батьками.

24. Етичні засади взаємодії фахівця спеціальної освіти з міждисциплінарною командою.

25. Поняття професійних ризиків у діяльності фахівця спеціальної освіти.

26. Основні професійні виклики та етичні дилеми у роботі фахівця спеціальної освіти.

27. Професійне вигорання фахівців спеціальної освіти: сутність, причини, прояви.

28. Роль емпатії у професійній діяльності фахівця спеціальної освіти: ресурс і ризик.

29. Профілактика професійного вигорання: індивідуальні, професійні та організаційні заходи.

30. Значення педагогічної деонтології та професійної етики для формування професійної ідентичності майбутнього фахівця спеціальної освіти.

Оцінювання здобувача на заліку проводиться відповідно до Положення про «Порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті» [54].

Глосарій основних термінів

Спеціальна освіта - галузь педагогічної науки і практики, спрямована на навчання, виховання та розвиток осіб з особливими освітніми потребами з урахуванням їх психофізичних особливостей.

Особи з особливими освітніми потребами (ООП) - діти та дорослі, які потребують додаткової або спеціальної освітньої підтримки для реалізації права на освіту.

Інклюзивна освіта - система організації навчання, що забезпечує рівний доступ до освіти для всіх дітей шляхом навчання у спільному освітньому середовищі.

Корекційна педагогіка - напрям спеціальної педагогіки, спрямований на корекцію порушень розвитку та компенсацію освітніх труднощів.

Дефектологія - галузь педагогічної науки, що вивчає особливості навчання та виховання дітей з порушеннями розвитку.

Логопедія - спеціалізація спеціальної освіти, що займається діагностикою та корекцією порушень мовлення.

КорекОлігофренопедагогіка - напрям спеціальної педагогіки, що вивчає навчання і виховання дітей з інтелектуальними порушеннями.

Корекційно-розвивальна робота - система педагогічних заходів, спрямованих на розвиток і корекцію пізнавальної, емоційної та соціальної сфер дитини.

Професійна діяльність фахівця спеціальної освіти - сукупність педагогічних, корекційних, консультативних і організаційних дій, спрямованих на підтримку осіб з ООП.

Професійні функції - основні напрями діяльності фахівця, що визначають зміст його професійної роботи.

Професійні обов’язки - закріплені нормативно та етично вимоги до діяльності фахівця спеціальної освіти.

Професійні права - можливості фахівця здійснювати професійну діяльність відповідно до законодавства та посадових обов’язків.

Професійна відповідальність - усвідомлення фахівцем наслідків своїх професійних рішень і дій.

Професійна етика - система моральних принципів і норм, що регулюють поведінку фахівця у професійній діяльності.

Педагогічна деонтологія - галузь педагогічної етики, що вивчає професійні обов'язки, норми та правила поведінки педагога.

Деонтологічні норми - етичні вимоги та правила, що визначають допустиму професійну поведінку фахівця.

Моральні якості педагога - особистісні характеристики (гуманність, відповідальність, толерантність), необхідні для професійної діяльності.

Емпатія - здатність розуміти емоційні стани іншої людини та співпереживати їй.

Професійна емпатія - усвідомлене емоційне розуміння іншого з дотриманням професійної дистанції.

Професійна дистанція - уміння фахівця відокремлювати професійні взаємини від особистих.

Міждисциплінарна команда супроводу - група фахівців різних спеціальностей, які спільно забезпечують підтримку дитини з ООП.

Партнерська взаємодія - співпраця фахівця спеціальної освіти з батьками та іншими спеціалістами на засадах рівності та взаємоповаги.

Професійна комунікація - цілеспрямоване спілкування фахівця у межах професійної діяльності.

Етичні дилеми - ситуації професійного вибору між кількома морально значущими рішеннями.

Професійні ризики - чинники, що можуть негативно впливати на ефективність діяльності та психічний стан фахівця.

Емоційне виснаження - стан зниження емоційних ресурсів унаслідок тривалого стресу.

Професійне вигорання - синдром хронічного стресу, що проявляється емоційним виснаженням, деперсоналізацією та зниженням професійної ефективності.

Емпатична втома - стан виснаження, пов'язаний із надмірним емоційним залученням у проблеми інших.

Саморегуляція - здатність фахівця керувати власними емоціями, поведінкою та професійним станом.

Професійна ідентичність - усвідомлення фахівцем своєї професійної ролі, цінностей і належності до професійної спільноти.

Нозологія - це галузь науки, що вивчає класифікацію, систематизацію та опис захворювань і порушень розвитку за спільними ознаками походження, перебігу та проявів. У спеціальній освіті нозологія використовується для групування дітей з особливими освітніми потребами за типами порушень психофізичного розвитку з метою добору адекватних освітніх, корекційних і реабілітаційних заходів.

Нозологічна група - це сукупність осіб (дітей або дорослих), об'єднаних за спільним типом порушення розвитку, захворювання або функціонального обмеження, які мають подібні причини виникнення, прояви та потребують схожих підходів до навчання, виховання, корекції й психолого-педагогічного супроводу.

Порушення інтелектуального розвитку (інтелектуальні порушення) - стійкі порушення пізнавальної діяльності, що проявляються у зниженні інтелектуальних здібностей, труднощах засвоєння знань, формування мислення, пам'яті та мовлення. Приклад: легкі, помірні, тяжкі інтелектуальні порушення.

Порушення мовлення - порушення формування, розуміння або використання усного й писемного мовлення за збереженого або порушеного інтелекту. Приклади: дислалія, дизартрія, алалія, ринолалія, заїкання, афазія.

Порушення слуху - часткове або повне зниження слухової функції, що впливає на розвиток мовлення та комунікації. Приклади: туговухість, глухота.

Порушення зору - порушення зорового аналізатора, що ускладнюють або унеможливлюють зорове сприймання інформації. Приклади: слабозорість, сліпота.

Порушення опорно-рухового апарату - порушення рухових функцій, постави, координації, що виникають унаслідок ураження нервової системи, м'язів або кісток. Приклади: дитячий церебральний параліч, м'язові дистрофії, вроджені деформації.

Розлади аутистичного спектра (РАС) - порушення розвитку, що характеризуються труднощами соціальної взаємодії, комунікації, наявністю обмежених інтересів та повторюваних форм поведінки. Приклади: аутизм, синдром Аспергера.

Затримка психічного розвитку (ЗПР) - тимчасове уповільнення темпів психічного розвитку, яке може бути частково або повністю компенсоване за умови своєчасної педагогічної допомоги.

Порушення емоційно-вольової сфери та поведінки - стійкі порушення емоційної регуляції, поведінки та соціальної адаптації. Приклади: гіперактивність з дефіцитом уваги (СДУГ), поведінкові розлади, емоційні розлади.

Складні (комплексні) порушення розвитку - поєднання двох і більше первинних порушень, що взаємно ускладнюють розвиток дитини. Приклади: поєднання порушень слуху й інтелекту, зору й опорно-рухового апарату.

Порушення навчальної діяльності (специфічні труднощі навчання) - труднощі засвоєння окремих навичок навчання за збереженого інтелекту. Приклади: дислексія, дисграфія, дискалькулія.

Хронічні соматичні захворювання - тривалі захворювання, що впливають на фізичний стан дитини та її участь в освітньому процесі.

Приклади: цукровий діабет, епілепсія, захворювання серцево-судинної системи.

Порушення психічного розвитку - розлади психічних функцій, що потребують психолого-педагогічного супроводу. Приклади: тривожні розлади, депресивні стани, психотичні розлади (у межах педагогічної підтримки).

Множинні порушення розвитку - глибокі комплексні порушення, що істотно обмежують самостійність дитини та потребують інтенсивної підтримки.

Критерії оцінювання виконання завдань практичного заняття, завдань модульної самостійно роботи, відповіді під час підсумкового контролю у формі заліку

Рівень виконання	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
Високий	Відповідь характеризується повнотою, глибиною та системністю знань. Здобувач вільно оперує фаховою термінологією, наводить аргументовані приклади, розкриває теоретичні та методичні основи інклюзивної освіти, діагностики та корекції розвитку. Проявляє вміння інтегрувати знання із суміжних дисциплін. Рівень відповіді - *творчий*.
Достатній	Здобувач демонструє достатній обсяг теоретичного матеріалу, логічно та коректно використовує термінологію. Може пояснити методичні аспекти організації інклюзивного навчання. Допущені помилки усуває самостійно. Рівень відповіді - *продуктивний.*
Середній	Відповідь відтворює основний зміст навчального матеріалу відповідно до поданої викладачем структури. Знання є фрагментарними та недостатньо інтегрованими з практичною діяльністю. Здобувач не завжди може самостійно застосувати знання. Рівень відповіді - *репродуктивний.*
Початковий	Відповідь фрагментарна, неповна, зі значними логічними порушеннями. Здобувач демонструє поверхневі знання та не може відтворити основні положення теми. Або відповідь відсутня.

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з освітньої компоненти здійснюється відповідно до принципів об'єктивності, систематичності, прозорості та компетентнісного підходу.

Поточний контроль має на меті відстеження динаміки засвоєння навчального матеріалу та формування професійних умінь і навичок. До форм поточного контролю належать:

- усне опитування під час практичних занять;
- участь у дискусіях, обговореннях, мозкових штурмах;
- виконання практичних і творчих завдань;
- аналіз кейсів та педагогічних ситуацій;
- виконання індивідуальних і групових проєктів;

- самостійні роботи, реферати, презентації;

- тестування (у тому числі з використанням цифрових платформ).

Підсумковий контроль спрямований на комплексну перевірку рівня сформованості загальних і фахових компетентностей. Формами підсумкового контролю можуть бути: залік; захист проєктної або творчої роботи; портфоліо здобувача освіти. Форма підсумкового контролю визначається навчальним планом і робочою програмою дисципліни.

Формувальне оцінювання. Формувальне оцінювання є невід'ємною складовою освітнього процесу та спрямоване на підтримку навчального поступу здобувачів освіти, розвиток їхньої рефлексії та самостійності.

У процесі вивчення дисципліни формувальне оцінювання реалізується через:

- надання зворотного зв'язку щодо виконаних завдань;

- коментування сильних сторін і напрямів удосконалення роботи;

- використання чек-листів та рубрик;

- рефлексивні вправи (усні та письмові);

- поетапне оцінювання проєктної діяльності.

Формувальне оцінювання не має карального характеру та не завжди передбачає виставлення балів. Його основною метою є стимулювання професійного зростання, розвитку творчого потенціалу та педагогічного мислення здобувачів освіти.

Критерії оцінювання практичних і творчих робіт

Оцінювання практичних і творчих робіт здійснюється на основі чітко визначених критеріїв, що забезпечують прозорість і об'єктивність результатів.

Основні критерії оцінювання:

Відповідність завданню та темі. Повнота розкриття теми, дотримання поставлених вимог і мети роботи.

Методична доцільність. Обґрунтованість вибору методів, прийомів і форм роботи, відповідність віковим та індивідуальним особливостям учнів.

Творчий підхід та оригінальність. Наявність авторських ідей, нестандартних рішень, креативність подання матеріалу.

Практична значущість. Можливість використання роботи в реальному освітньому процесі.

Рівень професійних умінь. Здатність планувати, організовувати та аналізувати освітню діяльність.

Оформлення та презентація результатів. Логічність структури, якість візуального оформлення, грамотність, дотримання академічної доброчесності.

Рефлексія та самооцінювання. Здатність аналізувати власну діяльність і визначати шляхи її вдосконалення.

Оцінювання здійснюється за бальною шкалою відповідно до вимог закладу вищої освіти [54].

Сучасні онлайн-курси та навчальні платформи з освтньої компоненти

Назва курсу	Платформа	Короткий опис	Посилання на курс
Disability Inclusion in Education: Building Systems of Support	Coursera	Вступ до інклюзії й спеціальної освіти, принципи підтримки учнів з інвалідністю, стратегії інклюзивної практики.	https://www.coursera.org/learn/disability-inclusion-education
Special Education 101 for Teachers	Udemy	Базовий огляд спеціальної освіти, законодавство, ІПР, типи потреб, методики.	https://www.udemy.com/course/special-education-101-for-teachers/
Certificate Course in Inclusive Education	Udemy	Практичні інструменти для роботи у інклюзивному класі, підтримка учнів з різними потребами.	https://www.udemy.com/course/certificate-course-in-inclusive-education/
Educational Psychology & Special Education	Udemy	Освітня психологія й спеціальна освіта; розуміння індивідуальних різниць та підтримка учнів.	https://www.udemy.com/course/educational-psychology-special-education/
Inclusive education for children with autism & special needs	Udemy	Інклюзивні стратегії для дітей з аутизмом і спеціальними потребами.	https://www.udemy.com/course/school-shadow-support/
Special Child Education for Children with Disabilities	Udemy	Вступ до спеціальної освіти дітей з різними порушеннями.	https://www.udemy.com/course/special-child-education-and-the-disabilities/
Курс «Школа для всіх» (в т.ч. інклюзивна освіта)	EdEra / Навчаємось разом (Україна)	Безплатний курс з інклюзивної освіти для педагогів.	https://t1p.de/yybnq
Онлайн-курс «Робота вчителів… з дітьми з ООП»	EdEra / Навчаємось разом (Україна)	Практичний курс для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.	https://t1p.de/l4ykx
Інклюзивна освіта в умовах дистанційного навчання	Naurok (Україна)	Курс підвищення кваліфікації із та інструментами дистанційної інклюзії.	https://naurok.com.ua/learn/inkluzivna-osvita-v-umovah-distanciynogo-ta-zmishanogo-navchannya-46

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основна:

1. Васильєва М.П. Деонтологічний компонент підготовки сучасного педагога в умовах вищого начального закладу. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Дніпропетровськ. 2011. № 2. С. 168–177. URL: https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2011/2/4.pdf.

2. Васильєва М. П. Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога: автореф. дис. д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика 61 професійної освіти» Харків, 2004. 50 с. URL: http://referatu.net.ua/referats/7569/156929/?page=0.

3. Волошина О.В., Андрєєва В.І. Деонтологічна культура як складова професійної підготовки вчителя. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми 2018. Випуск 52. С.11-15. URL: https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5251/4676.

4. Дубасенюк О. А. Професійна підготовка педагогічних працівників: Наук.-метод. зб. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Житомир. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. К. Житомир, 2010. 270 с.

5. Колишкін О.В. Педагогічна деонтологія вчителя-дефектолога. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014. № 4. С. 429-437. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2014_4_53.

6. Колупаєва А. А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально- методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

7. Ляшко В.В. Етика і деонтологія вчителя-дефектолога. Молодий вчений. 2020. № 2 (78) лютий. С.438-441. https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1388.

8. Мартинчук О. Підготовка фахівця зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі: монографія. К.: Центр учбової літератури, 2018. 430 с.

9. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. К.: Академвидав, 2010. 197 с.

10. Савінова Н.В., Берегова М.І. Деонтологічна компетентність корекційного педагога в умовах інклюзивного навчання. Молодий вчений. 2015. № 2(17). С. 99-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2%284%29__27.

11. Середа І. В. Шляхи формування деонтологічної культури майбутнього спеціального педагога. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 47. С. 198–203.
DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-33

12. Соколовська І. А., Нечипоренко В. В., Позднякова О. Л., Гордієнко Н. М. Інструменти саморозвитку в формуванні професійної компетентності сучасного педагога. *Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика*. Суми: НІКО, 2025. С. 153–156.

13. Сисоєва С. Міждисциплінарні педагогічні дослідження в контексті розвитку освітології. Освітологія. 2017. № 6. С. 26-30. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/ocvit_2017_6_5. 7.

14. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. [для студвищ. пед. закл.] [2-ге вид., випр., доп.]. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2003. 136 с.

15. Ainscow M., Booth T. *The Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools.* Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education, 2016. URL: https://www.csie.org.uk/resources/inclusion-index-explained.shtml

16. Florian L. *Inclusive Pedagogy: A Transformative Approach to Individual Differences.* London: Routledge, 2019. URL: https://www.routledge.com/Inclusive-Pedagogy-A-Transformative-Approach-to-Individual-Differences/Florian/p/book/9781138671124

17. Tomlinson C. *How to Differentiate Instruction in Academically Diverse Classrooms.* Alexandria: ASCD, 2017. URL: https://www.ascd.org/books/how-to-differentiate-instruction-in-academically-diverse-classrooms

18. Friend M., Cook L. *Interactions: Collaboration Skills for School Professionals.* Boston: Pearson Education, 2020. URL: https://www.pearson.com/en-us/subject-catalog/p/interactions-collaboration-skills-for-school-professionals/P200000003480

Додаткова:

19. Васянович Г. Педагогічна етика: нач. метод. посіб. Львів:Норма 2005, 344с.

20. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посіб. Дрогобич: Коло, 2003. 528.

21. Вовк Л. П. Словник навчально-педагогічних понять і термінів : метод. посіб. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2001. 83 с.

22. Гнатюк В. Концепція національного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Світ виховання. 2007. № 4. С. 41 – 48.

23. Колишкін О. В. Особливості формування професійної культури майбутніх фахівців в галузі спеціальної освіти. Спеціальна освіта: стан та перспективи: матеріали Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції (17–18 травня 2017 р.). Харків: ХНПУ, 2017. С. 368– 372.

24. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи розвитку в Україні. Київ: Педагогічна думка, 2020. https://opac.ucu.edu.ua/bib/252270?utm_source=chatgpt.com

25. Мартинчук О. В. Інклюзивна освіта: теорія та практика організації освітнього процесу. Київ: Університет «Україна», 2020. https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4317

26. Середа І. В. Шляхи формування деонтологічної культури майбутнього спеціального педагога. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 47, Т. 4. С. 198-203. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-33.

27. Синьов В. М., Шевцов А. Г., Колупаєва А. А. Основи спеціальної педагогіки. Київ: Педагогічна думка, 2021. https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4317

28. Скрипник М. І. Формування педагогічної культури вчителя в умовах післядипломної освіти (на базі шкільного та районного методичних кабінетів): автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 1996. 24 с.

29. Соколовська І. А., Нечипоренко В. В., Позднякова О. Л., Гордієнко Н. М. Інструменти саморозвитку в формуванні професійної компетентності сучасного педагога. Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика: збірник наукових статей / за заг. ред. Л. В. Сєрих. Суми: НІКО, 2025. С. 153-156.

30. Скрипник Т. В. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Київ: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2020.

31. Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: сучасні виклики та стратегії розвитку. Київ, 2021. https://ispukr.org.ua/?p=11560

32. Hallahan D., Kauffman J., Pullen P. *Exceptional Learners: An Introduction to Special Education.* Boston: Pearson Education, 2022. URL: https://www.pearson.com/en-us/subject-catalog/p/exceptional-learners/P200000003462

33. Smith D. *Introduction to Special Education: Making a Difference.* Boston: Pearson Education, 2019. URL: https://www.pearson.com/en-us/subject-catalog/p/introduction-to-special-education-making-a-difference/P200000003438

34. UNESCO. *Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All.* Paris: UNESCO Publishing, 2017. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140224

35. Slee R. *Inclusive Education Isn't Dead, It Just Smells Funny.* London: Routledge, 2018. URL: https://www.routledge.com/Inclusive-Education-Isnt-Dead-It-Just-Smells-Funny/Slee/p/book/9781138226393

36. Mitchell D. *What Really Works in Special and Inclusive Education: Using Evidence-Based Teaching Strategies.* London: Routledge, 2020. URL: https://www.routledge.com/What-Really-Works-in-Special-and-Inclusive-Education/Mitchell/p/book/9781138590999

Електронні ресурси та посібники:

37. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс] Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_021 20.

38. Конституція України [Електронний ресурс] Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0

39. Наказ Міністерства освіти про затвердження положення про логопедичні пункти системи освіти [Електронний ресурс] Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=z0059-93

40. Закони України «Про освіту» Режим доступу: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19

41. Закони України «Про дошкільну освіту» Режим доступу: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14

42. Закони України «Про вищу освіту» Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/1556-18

43. Закон України про загальну середню освіту [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.mon.gov.ua/laws/Zakon_651.doc

44. Закон України про освіту [Електронний ресурс] Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=1060-12

45. Закон України про охорону здоров'я [Електронний ресурс] Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=2402-14

46. Про спеціальну та інклюзивну освіту в Україні (статті, аналітичні матеріали) відкритий доступ до науково-практичних статей з інклюзії:

https://nzp.tnpu.edu.ua/article/view/261321/257771

47. Про розвиток системи інклюзивної освіти в Україні https://nzp.tnpu.edu.ua/article/view/261340/257783

48. Міністерство освіти і науки України. Інклюзивна освіта.https://mon.gov.ua

49. МОН України - нормативно-правова інформація (державні стандарти, дані про інклюзивне навчання): https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani

50. Михайленко О. Деонтологічна компетентність майбутнього соціального педагога: междисциплінарний підхід. http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/10203/1/%D0%94%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf

51. OpenAccess Repositories - Inclusive Education: наукові статті з відкритим доступом. Доступ: https://core.ac.uk/search?q=inclusive+education

52. Платформа Prometheus - курси для педагогів: https://prometheus.org.ua/

53. Єдиний державний веб-портал відкритих даних - освіта: https://data.gov.ua/ (розділ «Освіта»)

54. Порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті : наказ від 28.08.2024 № 410-Д. Режим доступу: https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%BA%20%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87%D1%96%D0%B2%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97

%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%A5%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%96%20(%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2028.08.2024%20%E2%84%96%20410-%D0%94).pdf?id=bdb776c1-256b-40e4-b9b5-63d0739c831c

55. Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка НАПН України. https://ispukr.org.ua

56. Всеукраїнський портал «Інклюзивна освіта» https://inclusive-education.org.ua

57. Платформа професійного розвитку педагогів EdEra https://ed-era.com

58. Онлайн-платформа Prometheus (курси з інклюзивної освіти) https://prometheus.org.ua

59. UNESCO Inclusive Education Resources https://unesco.org

60. European Agency for Special Needs and Inclusive Education https://www.european-agency.org

Ляшко Віра Віталіївна

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ “СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА” З ПЕДАГОГІЧНОЮ ДЕОНТОЛОГІЄЮ

Методичні вказівки і рекомендації

Електронне видання